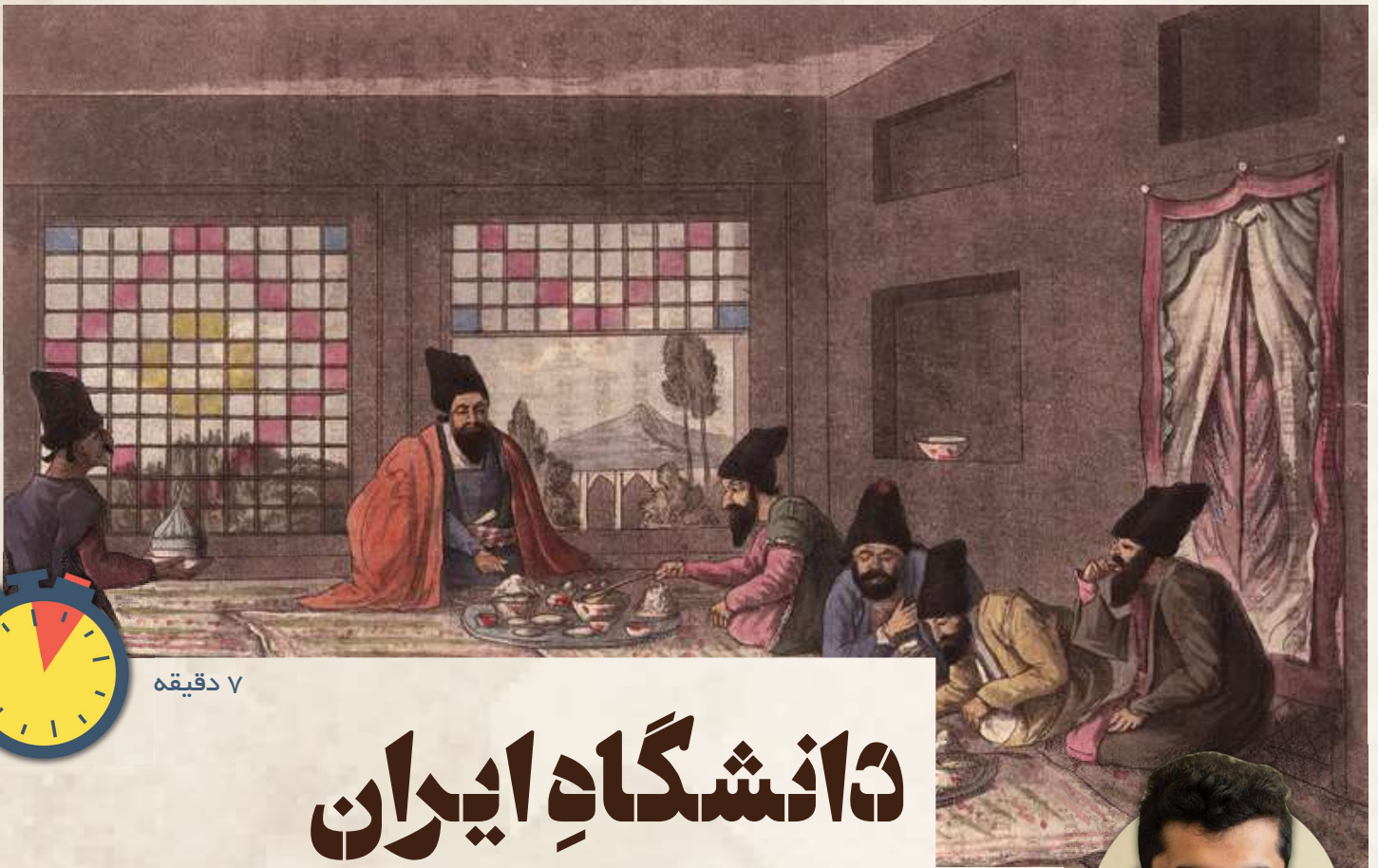

❶ مردان ایرانی در حال خوردن ناشتا

جورج هنری هارلو

۷ دقیقه

دانشگاه ایران

علمه نظریه حقیقه

پروفسور فارابی دانشگاه تهران

جندی شاپور نیز مطالعه‌ی علوم و ترجمه‌ی کتاب‌های زیادی از سانسکریت و یونانی به پهلوی صورت می‌گرفت و می‌توان ترجمه‌ی همین کتاب‌ها از پهلوی به عربی را شاهدی بر اهمیت این مرکز در ورود علوم به تمدن اسلامی دانست.

مبدا تاسیس دانشگاه را می‌توان دوران ساسانی دانست که با استقرار اسرای رومی در شهر گندی شاپور و سپس ورود دانشمندان از سایر

می‌شده و در غرب نیز به این مسئله توجه شده است (وجود مراکز فلسفی مانند آکادمی افلاطون در یونان). در ایران نیز با توجه به پیشرفت فرهنگی در دوران باستان مراکز علمی همچون جندی شاپور و فرهنگستان نصیبین وجود داشته‌اند. فرهنگستان نصیبین شامل اساتیدی می‌شد که از آتن رانده شده بودند و به مطالعه‌ی علمی چون ریاضی و نجوم می‌پرداختند. در

در این نوشتار، سعی بر آن داریم تا تاریخچه‌ی دانشگاه در ایران را مورد بررسی قرار دهیم و در انتها مراکز علمی دوران گذشته و امروز را با یکدیگر مقایسه کنیم.

دوران قدیم

شواهد به‌جامانده نشان می‌دهد که مراکز فرهنگی و علمی مشابه دانشگاه‌های امروزی در دوران باستان، در تمدن‌های مشرق‌زمین، به‌وفور یافت

شکل گرفت و توسعه‌ی آن‌ها نیز با همکاری با این کشورها رخ داد. پس از انقلاب نیز دانشگاه دوران پرفراز و نشیبی طی کرد و بعد از جنگ، چندین دانشگاه دیگر

به صورت غیرانتفاعی تاسیس شدند و به‌طور کلی تعداد زیادی در دانشگاه سراسر کشور شکل گرفت.

بررسی دانشگاه‌ها در دوره‌های مختلف

از آنجا که ما می‌دانیم در جندی شاپور چه علمی تدوین شده اند

و جنبه‌ی کاربردی آن علوم در

ترجمه و بررسی نظریات در علوم استنباطی و طب بوده تفاوت‌های زیادی با دانشگاه‌های امروزی داشته است. از طرفی دورانی را بررسی می‌کنیم که اهمیت علم‌آموزی برای اقوامی چون اعراب آغاز تمدن اسلامی و مغولان - که بعدتر بر ایرانیان از حیث نظامی چیره شدند - مشخص نشده بود. بالین حال این مراکز سبب اعتلای دانش و افزایش سطح فرهنگ در سراسر جهان آن روز بودند.

اما دانشگاه و فکر ایجاد آن توسط اسماعیل سنگ در سال ۱۳۰۵ در مجلس مطرح می‌شود. ۵ سال بعد عبدالحسین تیمورتاش عیسی صدیق را مامور کرد که به آمریکا

بقایای دانشگاه تاریخی گندی شاپور

تصویر: ایرنا

سفر کند و با مطالعه‌ی تاسیسات علمی جهان مدرن طرحی به دولت ارائه دهد. طرح ذکرشده پس از ارائه به مجلس مورد تصویب قرار گرفت و به موجب آن با ادغام مدرسه‌ی علوم سیاسی، مدرسه‌ی طب، مدرسه‌ی عالی حقوق و سایر مدارس تخصصی آن دوران دانشگاه تهران به عنوان اولین دانشگاه نوین ایران تشکیل شد.

در ادامه، دانشگاه‌های دیگری با الگوبرداری از دانشگاه‌های غربی

کشورها به آن رونق فراوانی در جهان کهن در عرصه‌ی علوم اثباتی، طب و نجوم یافت. با حمله‌ی اعراب رونق گذشته‌ی دانشگاه هر چند کاسته شد اما فاتحان

نیز به اهمیت آن پی برده و اهتمامی تمام در انتقال علوم به تمدن اسلامی انجام گرفت.

پس از آن نیز مراکز علمی دیگری در دوران اسلامی از جمله نظامیه‌ها شکل گرفت که تمرکزشان بر علوم استدلالی بود.

این دوره تا مدت‌ها در ایران ادامه پیدا کرد

تا این که به دوران نوین می‌رسیم که وضعیتی متفاوت ایجاد شد.

دوران نوین

با تاسیس دارالفنون می‌توان گفت آموزش عالی نوین رسماً در ایران آغاز شد. طولی نکشید که مدارس دیگری مثل مدرسه‌ی نظام و مدرسه‌ی علوم سیاسی شکل گرفتند که در علمی مشخص افراد متخصص تربیت می‌کردند و اساتید خارجی در آن تدریس می‌کردند.

سردر دانشگاه تهران در حال ساخت

۱۳۴۸/۱/۲۱

و بهداشت داشته باشیم تا این که پزشکانی بی‌شمار برای درمان بیماری‌هایی ناشی از کاستی در بخش‌های بهداشت و تغذیه تربیت کنیم؟

دانشگاه نوین در این زمینه نسبت به نمونه‌ی پیشین خود ضعیف عمل کرده‌است. آموزش عالی نوین جایگاهی است برای تربیت افرادی که سعی در یادگیری حرفه‌ی مورد علاقه خود دارند و باید دانسته‌هایشان به گونه‌ای باشد که در آینده تضمینی برای اشتغال آنان باشد. هر جامعه‌ای نیازمند جامعه‌شناس، تاریخ‌دان، جانورشناس و موارد بسیار دیگری است که متأسفانه مورد بی‌مهری تمام از جانب آموزش عالی قرار گرفته‌اند. عاقبت این امر هم مشاهده معضلاتی این چنین در جامعه است که قطعاً مقصر آن خود شخص دانشجو نیست.

دانشگاه‌های فرانسوی تاسیس شده بود بیشتر تکیه بر تربیت مهندس داشت و به‌نوعی تعداد زیادی از دانش‌آموزان به این سو هدایت شدند و نتیجه‌ی آن را نیز امروز مشاهده می‌کنیم. در ابتدا شاید امری درست بنظر می‌رسید اما با گذر زمان بازار کاری اشباع شد و اکنون تعداد زیادی فارغ‌التحصیل در رشته‌های مهندسی داریم. حال آن که در این زمینه‌ها برتری خاصی نسبت به کشورهای غربی نداریم. اکنون افراد به رشته‌های پزشکی هم تمایل بیشتری پیدا کرده‌اند. تعداد زیادی از افراد بدون شغل مهندسی به جوانان توصیه می‌کنند که حتماً وارد رشته‌های پزشکی شوند. آیا با پیشرفت بهداشت در سطح جهانی و این حجم از متقاضی نیازسنجی کشور به‌درستی انجام شده‌است؟ بهتر نیست سعی در بهبود تغذیه

جندی‌شاپور مرکزی بود که در آن علوم ملل مختلف با هم تلاقی داشت و نتیجه‌ی این تلاقی همانا رشد علمی و فرهنگی دوران ساسانی است. پس از دوران ساسانی، با گذر زمان و انتقال مرکز علمی جهان اسلام به بغداد، جندی‌شاپور اندک‌اندک اهمیت خود را از دست داد اما در دوران عباسی نیز این مرکز همچنان مورد توجه قرار داشت.

بررسی و مقایسه

نظامیه‌ها نیز در علوم استدلالی کوشش می‌کردند. در این مدارس آرای اشاعره مورد قبول واقع شده بود و به دانش‌آموزان تدریس می‌شد. این مدارس بیشتر بر آموزش‌های علوم دینی تاکید داشتند. در این دوره، افراد علاقمند می‌توانستند نزد اساتید علوم مختلف رفته و آن را فراگیرند و لزوماً به سازمان‌های آموزشی برای یادگیری مراجعه نکنند.

این موارد تا دوران باثبات صفوی ادامه یافتند اما بعد از آن با توجه به درگیری‌ها و بی‌ثباتی به وجود آمده تا دوران جنگ‌های ایران و روس و پی بردن به عقب‌ماندگی‌ها خبری از آموزش و آموختن علوم روز نبود. عباس میرزا عده‌ای از جوانان را برای تحصیل علوم روز به غرب فرستاد. پس از این اقدام، با تشکیل دارالفنون و سپس مدارس دیگر، این امر به نوعی در ایران تحقق یافت.

با تاسیس دانشگاه دوران جدیدی برای علم‌آموزی ایرانیان آغاز شد. این نظام که به تقلید از